

Sygn. akt III Ca 1197/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 sierpnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia Sądu Okręgowego Roman Troll

Sędziowie Sądu Okręgowego: Henryk Brzyżkiewicz

Artur Żymelka

Protokolant Aldona Kocięcka

po rozpoznaniu w dniu 28 sierpnia 2019 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w B.

przeciwko T. M. (M.)

przy udziale interwenienta ubocznego Fundacji (...) w C.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w W. Ś.

z dnia 13 marca 2018 r., sygn. akt I C 295/18

1) **prostuje w części wstępnej i w punkcie 3. sentencji zaskarżonego wyroku oznaczenie strony powodowej jako (...) Spółki Akcyjnej w B.”;**

2) **oddala apelację;**

3) **zasądza od powódki na rzecz pozwanego 450 zł (czteryście pięćdziesiąt złotych) z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.**

Sędzia Artur Żymelka Sędzia Roman Troll Sędzia Henryk Brzyżkiewicz

Sygn. akt: III Ca 1197/18

UZASADNIENIE

Powódka – (...) S.A. w B. wniosła (po sprecyzowaniu żądania) o zasądzenie od pozwanego T. M. 21558,99 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 14 lipca 2017 r. i kosztami procesu. Wskazała, że pozwany zobowiązał się poprzez podpisanie weksła do zapłaty 13 lipca 2017 r. kwoty wskazanej na wekslu (22073,99 zł), a wezwany do wykupu weksła wpłacił jedynie 200 zł.

Sąd Rejonowy w W. Ś. 16 listopada 2017 r. wydał nakaz zapłaty

w postępowaniu nakazowym z weksla (sygn. I Nc 3326/17).

Od tego nakazu zapłaty zarzuty wniósł pozwany, zaskarżając go w całości. Sformułował zarzuty co do stosunku podstawowego łączącego strony (niewykazanie istnienia roszczenia co do zasady i wysokości, klauzule abuzywne w umowie), wypełnienie weksla przedwcześnie.

W odpowiedzi na zarzuty powódka podniosła, że przedłożony do umowy weksel został wystawiony i podpisany jako weksel gwarancyjny, zabezpieczający pożyczki z 11 grudnia 2015 r., który został prawidłowo wypełniony.

Wyrokiem z 13 marca 2018 r. Sąd Rejonowy w W. Ś. uchylił nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy w W. Ś. 16 listopada 2017 r., sygn. I Nc 3326/17 – w całości (pkt 1.); oddalił powództwo (pkt 2.) oraz zasądził od powódki (...) S.A. w B. na rzecz pozwanego 4426 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3.).

Orzeczenie to zapadło przy następujących ustaleniach faktycznych: 11 grudnia 2015 r. powódka udzieliła pozwanemu pożyczki gotówkowej, z jej strony umowę podpisała G. P. (pełnomocnictwa udzielono w imieniu powódki R. P., który udzielił dalszego pełnomocnictwa G. P.). Pozwany otrzymał 9000 zł (tzw. całkowita kwota pożyczki), ale jako kwota udzielonej pożyczki wskazano 24936 zł, a do zwrotu przewidziano 26832 zł w 48 równych ratach po 559 zł z terminami płatności od 13 stycznia 2016 r. do 13 grudnia 2019 r. Jeżeli pożyczkobiorca nie zapłacił pełnych rat pożyczki za co najmniej 2 okresy płatności umowa mogła być wypowiedziana. W przypadku wypowiedzenia pożyczkodawca mógł wypełnić weksel i wpisać tam także inne koszty,

w tym opłatę w wysokości do 20% kwoty pozostałej do spłaty tytułem „poniesionych kosztów windykacji” oraz kwotę stanowiącą maksymalną wysokość odsetek, koszty opłat

i monitów. Opłata przygotowawcza przewidziana w umowie wynosiła 1592 zł,

a wynagrodzenie umowne wynosiło 1896 zł. Głównym kosztem pożyczki była jednak składka ubezpieczeniowa w wysokości 14344 zł. Ubezpieczeniem było objęte zdarzenie

w postaci śmierci ubezpieczonego i całkowitej trwałej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji wskutek nieszczęśliwego wypadku lub choroby. Jako uprawniony do otrzymania świadczenia w umowie pożyczki (uposażony) w przypadku śmierci pożyczkobiorcy wskazany był w umowie pożyczki pożyczkodawca (pkt 17.3 umowy). Pożyczkobiorca tytułem zabezpieczenia spłaty pożyczki przelał na pożyczkodawcę przysługujące pożyczkobiorcy prawo do otrzymania świadczenia ubezpieczeniowego z tytułu niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji (pkt 17.4 umowy). Suma ubezpieczenia nie mogła wynosić więcej niż 180000 zł z tym, że w związku z zawarciem jednej umowy pożyczki nie mogła przekroczyć 60000 zł. Suma ubezpieczenia była jednak równa saldu zadłużenia

z tytułu umowy pożyczki w dniu zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego (§6 ust. 2 (...)). Zgodnie z § 5 ust. 4 pkt 5 (...) odpowiedzialność towarzystwa ubezpieczeń ustawała

w przypadku upływu ostatniego dnia okresu, za który opłacono składkę. Zgodnie

z harmonogramem spłaty składka miała być opłacona wraz z 29 pierwszymi ratami (do 13 maja 2018 r.).

Na zabezpieczenie umowy pożyczki pozwany 11 grudnia 2015 r. podpisał weksel in blanco na rzecz powódki. Zgodnie z deklaracją wekslową weksel był wystawiony tylko na zabezpieczenie zwrotu tej pożyczki. Pozwany łącznie dokonał spłat w wysokości 9007 zł, ostatnia zaksięgowana 13 maja 2017 r. Powódka 16 maja 2017 r. wystosowała do pozwanego pismo zawierające żądanie zapłaty 996 zł, a 13 czerwca 2017 r. wystosowała do pozwanego pismo wypowiadające umowę pożyczki z trzydziestodniowym terminem. Jako przyczynę wypowiedzenia podała „poważne naruszenie postanowień umowy polegające na nie płaceniu swoich zobowiązań”, a jako stan zadłużenia 22073,99 zł, z czego 18025 zł to kwota niespłaconej pożyczki, 60,64 zł to kwota obliczona na podstawie pkt 11.2a umowy pożyczki (kwota odsetek w maksymalnej wysokości), 3605 zł to kwota obliczona na podstawie pkt 11.2b umowy pożyczki (kwota w wysokości 20% pozostała do zapłaty tytułem poniesionych kosztów windykacji), 315 zł to kwota wynikająca z tabeli opłat, zaś 68,35 zł to dzienne odsetki umowne. Powódka zawiadomiła pozwanego, że wypełniła weksel i uprzedziła go, że w przypadku braku zapłaty zostanie skierowany pozew do sądu.

Weksel in blanco wypełniono na 22073,99 zł wpisując termin zapłaty 13 lipca 2017 r.

Przy tak dokonanych ustaleniach faktycznych Sąd Rejonowy, przywołując regulacje art. 496 k.p.c., art. 106 k.c., art. 103 k.c., art. 483 § 1 k.c., art. 58 § 1 k.c., art. 359 § 2¹ k.c.

i art. 359 § 2² k.c., uznał powództwo za bezzasadne. Wskazał, że G. P. była właściwie umocowana do zawarcia umowy pożyczki, ale weksel został wypełniony nieprawidłowo, niezgodnie z deklaracją (kwota wskazana w wekslu nie odpowiadała zadłużeniu z umowy pożyczki, którą weksel miał zabezpieczać, gdyż w istocie żadne zadłużenie nie istnieje). Sąd Rejonowy zauważył, że umowa pożyczki zawierała tyle niedozwolonych unormowań, że rzeczywisty stosunek prawny łączący strony odbiegał wyraźnie od literalnej jej treści. Klauzulą niedozwoloną było bowiem doliczanie jako „kosztów windykacji” 20% kwoty pozostałej do spłaty przy wypowiedzeniu umowy (pkt 11 pkt 2 lit. b umowy); zaznaczył przy tym, że obciążenie z góry dłużnika bliżej nieokreślonymi kosztami windykacji i wezwanie go do zapłaty tych kosztów, jeszcze przed podjęciem jakichkolwiek czynności windykacyjnych, to obciążenie dłużnika dodatkową sankcją za niespełnienie świadczenia. Przede wszystkim jednak uznał za nieważne obciążenie pozwanego kosztami ubezpieczenia (składka ubezpieczeniowa wynosiła bowiem 14344 zł, czyli wynosiła blisko 160% kwoty pożyczki otrzymanej przez pozwanego)

i szczegółowo się do tego odniósł, zaznaczając, że w istocie to odsetki kapitałowe, które są lichwiarskie.

Sąd Rejonowy podkreślił, że w umowie pożyczki przewidziano, że pozwany winien spłacić łącznie w 48 ratach 26832 zł. Na wysokość wynagrodzenia umownego (1896 zł)

i prowizję (opłatę przygotowawczą -1592 zł) nie mogła mieć wpływu nieważność unormowań dotyczących umowy ubezpieczenia. Kwotę należną pożyczkodawcy należało zatem obniżyć jedynie o sumę składek ubezpieczenia. Po obniżeniu 26832 zł o kwotę nienależnej składki ubezpieczeniowej (14344 zł) do zwrotu pozostawało 12488 zł, płatne w 48 ratach. Wysokość jednej raty w takim wypadku to 260,17 zł, a ostatniej raty 260,01 zł (12488 zł/48 rat). To spowodowało, że Sąd Rejonowy uznał, iż wypowiedzenie umowy było nieskuteczne, gdyż powódka wypowiedziała umowę pismem z 13 czerwca 2017 r., czyli

w dniu płatności 18. raty pożyczki, a zatem w chwili, gdy wymagalne było 17 rat. Tymczasem w tym dniu pozwany w ogóle nie zalegał ze spłatą; z karty klienta wynika, że spłacił łącznie do 13 czerwca 2017 r. 9007 zł. Mając na uwadze właściwą wysokość rat to do 13 czerwca 2017 r. pozwany powinien uiścić 4422,89 zł (17 rat x 260,17 zł). W chwili wypowiedzenia nie istniała zatem żadna zaległość, gdyż pozwany zapłacił dwukrotnie więcej niż powinien. Wypowiedzenie było więc bezpodstawne i bezskuteczne, bezpodstawne było także obciążenie pozwanego innymi kosztami związanymi

z wypowiedzeniem (pkt. 11.2 umowy). Także w chwili wydawania wyroku nie istniała żadna zaległość - w chwili wyrokowania wymagalne było 26 rat, co przy wysokości raty 260,17 zł daje łącznie 6764,42 zł zadłużenia. Nie istnieją też żadne odsetki za opóźnienie, nie są należne żadne opłaty za monity. W chwili wyrokowania żadne zadłużenie z tytułu tej umowy nie występuje, pozwany uiścił bowiem 9007 zł, co daje łącznie ponad 34 raty. Dlatego też umowa nie mogła zostać skutecznie wypowiedziana. Nadto Sąd Rejonowy zauważył, że braku skutecznego wypowiedzenia umowy nie może zastąpić doręczenie odpisu pozwu ani innych pism procesowych w tym apelacji, gdyż wypowiedzenie umowy jest czymś rodzajowo innym niż żądanie zapłaty. Wypowiedzenie umowy to czynność prawna kształtująca, mocą której jedna ze stron umowy rozwiązuje stosunek prawny i w żaden sposób taka czynność nie może być zastąpiona przez żądanie spełnienia świadczenia (chyba, że taki skutek nadaje ustawa co czyni jednakże wyjątkowo np. w art. 716 k.c.).

Powyzsze stanowiło podstawę do oceny przez Sąd Rejonowy, że weksel został wypełniony całkowicie bezpodstawnie, a to spowodowało uchylene nakazu zapłaty

i oddalenie powództwa. O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. obciążając nimi powódkę jako stronę przegrywającą sprawę, a koszty pozwanego obejmowały opłatę od zarzutów (809 zł), opłatę od pełnomocnictwa (17 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika (3600 zł), łącznie 4426 zł.

Po wydaniu orzeczenia przez Sąd Rejonowy doszło do przystąpienia organizacji społecznej - interwenienta ubocznego Fundacji (...) w C., która wniosła ona o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od tego wyroku złożyła powódka, zaskarżając go w pkt. 2. oddalającym powództwo co do 3481 zł oraz w pkt. 3., co do kosztów procesu. Zarzuciła temu orzeczeniu naruszenie: art. 385¹ § 1 k.c. in fine oraz art. 385¹ § 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie

i pominięcie, że w każdym wypadku wiążące są postanowienia umowy określające główne świadczenia stron, w zakresie zaś w jakim sąd uznałby któryś z zapisów umowy zawartej pomiędzy stronami za niedozwolone, umowa nadal wiąże strony jedynie z wyłączeniem postanowienia abuzywnego; art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 385¹ § 4 k.c. poprzez przyjęcie, że w umowie pożyczki wiążącej strony doszło do naruszenia wskazanych przepisów, w sytuacji pełnej akceptacji przez pozwanego warunków umowy, w tym kwoty pełnego wynagrodzenia umownego i opłaty przygotowawczej.

Przy tak postawionych zarzutach wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez utrzymanie w mocy nakazu zapłaty z 16 listopada 2017 r. wydanego przez Sąd Rejonowy

w W. pod sygn. akt I Nc 3326/17, co do 3481 zł (opłaty przygotowawczej - 1592 zł oraz wynagrodzenia umownego - 1896 zł, uwzględniając nadpłatę w wysokości 7 zł ponad 9000 zł), względnie zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki dodatkowo 3481 zł z odsetkami ustawowymi od 14 lipca 2017 r. oraz zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu za obie Instancje; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania odwoławczego.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie jako bezzasadnej oraz o zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy są prawidłowe i jako takie Sąd Okręgowy uznaje za własne. W apelacji skarżąca nie podważa w żadnym zakresie tych ustaleń, wskazując jedynie, że – jej zdaniem – nieskuteczna jest ocena bezskuteczności wypowiedzenia umowy pożyczki.

Powyższe oznacza, że w chwili przesłania pozwanemu wypowiedzenia umowy pożyczki nie zalegał on, w jakiegokolwiek części, z regulacją rat umowy, albowiem w przeważającej części postanowienia umowne – koszty ubezpieczenia i windykacji – uznane zostały przez Sąd Rejonowy za nieważne, a apelacja tego nie kwestionuje. Jeżeli od początku zawarcia umowy nie należał się powódce zwrot kosztów ubezpieczenia i windykacji (klauzule niedozwolone), to w żaden sposób nie mogła ona, wyliczając na podstawie rat wartość tego ubezpieczenia uznać, że w połowie 2017 r. nie zostały uregulowane jakiegokolwiek raty.

Sąd Rejonowy wyraźnie w uzasadnieniu wskazuje ile powinny wynosić raty po odliczeniu postanowień niedozwolonych - powódka nie kwestionuje zarówno uznania kosztów ubezpieczenia i kosztów windykacji za takie postanowienia, a co za tym idzie pozwany powinien zwrócić jej 12488 zł w 48 ratach (terminy oznaczono w umowie). W chwili wypowiedzenia zaś uregulował na jej rzecz 9007 zł, a powinien 4422,89 zł. Umowa nie została więc skutecznie wypowiedziana i trwa nadal. Pozwany powinien regulować zobowiązania na warunkach z niej wynikających, czyli w ratach płatnych do 13. każdego miesiąca po 260,17 zł każda – ostatnia w niższej wysokości (Sąd Rejonowy na to wskazuje). Pozwany uregulował należność za 34-35 rat, a wymagalność ostatnich z nich przypadała na październik-listopad 2018 r., nie mogło więc być skuteczne wypowiedzenie umowy z czerwca 2017 r.

Bezskuteczność wypowiedzenia, zgodnie z deklaracją wekslową, uniemożliwiła wypełnienie weksla. Dlatego też został on wypełniony niezgodnie z zawartą umową. Ale ta umowa zobowiązuje pozwanego do regulowania udzielonej pożyczki w ratach.

Dodać należy, że w toku postępowania powódka dochodzi żądania opartego na wekslu, ale okazało się, że nie został on właściwie wypełniony, bo w ogóle nie powinien zostać wypełniony, albowiem w chwili jego wypełnienia pozwany nie zalegał z płatnością. Został więc wypełniony niezgodnie z deklaracją wekslową.

W tych warunkach wypowiedzenie umowy było przedwczesne, także w chwili złożenia pozwu pozwany nie zalegał z ratami, bo spłacił więcej niż wówczas powinien. Wynika to z wyliczeń przeprowadzonych przez Sąd Rejonowy po odjęciu niedozwolonych postanowień dotyczących ubezpieczenia i kosztów windykacji (wskazano na nieważność tych zapisów umownych). Sąd Rejonowy nie stwierdzał zaś abuzywności w zakresie wynagrodzenia i prowizji.

Nie było więc podstaw do uwzględnienia powództwa nawet w części, a podstawą oddalenia w tym zakresie stanowi regulacja art. 10 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe w związku z art. 103 tej ustawy i art. 720 § 1 k.c. W tej umowie wskazano bowiem terminy płatności, łącznie 48 rat, a w chwili wypowiedzenia pozwany nie zalegał z płatnościami; to samo dotyczy chwili złożenia pozwu; a więc weksel wypełniono niezgodnie z deklaracją, zaś został on wręczony przez pozwanego powódce.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c., postanowienie niedozwolone nie wiąże konsumenta, a zatem nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa. Art. 385¹ § 2 k.c. wskazuje zaś, że jeżeli niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Tak też Sąd Rejonowy zmodyfikował umowę pożyczki, aczkolwiek wskazując, że nieważne są jej postanowienia, co do kary umownej i ubezpieczenia, gdyż odnosił się do naruszenia przez te postanowienia umowne regulacji ustawowych. Brak abuzywności postanowień umowy zarówno co do wynagrodzenia, jak i prowizji, nie stanowi, w okolicznościach sprawy, o zasadności powództwa w tym zakresie.

Dlatego też zarzuty apelacji są bezzasadne.

W zaskarżonym wyroku doszło jednak do oczywistej omyłki w oznaczeniu pozwanej, którą jest (...) Spółka Akcyjna w B..

Mając powyższe na uwadze, na podstawie:

- a) art. 350 § 3 k.p.c. w związku z art. 361 k.p.c., z uwagi na niewłaściwe oznaczenie nazwy powódki, należało orzec jak w pkt. 1. sentencji,
- b) art. 385 k.p.c., należało orzec jak w pkt. 2. sentencji.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 265) oraz § 10 ust. 1 pkt 1 tego rozporządzenia, gdyż powódka sprawę przegrała, a pozwany był reprezentowany przez radcę prawnego.

Sędzia Artur Żymelka Sędzia Roman Troll Sędzia Henryk Brzyżkiewicz